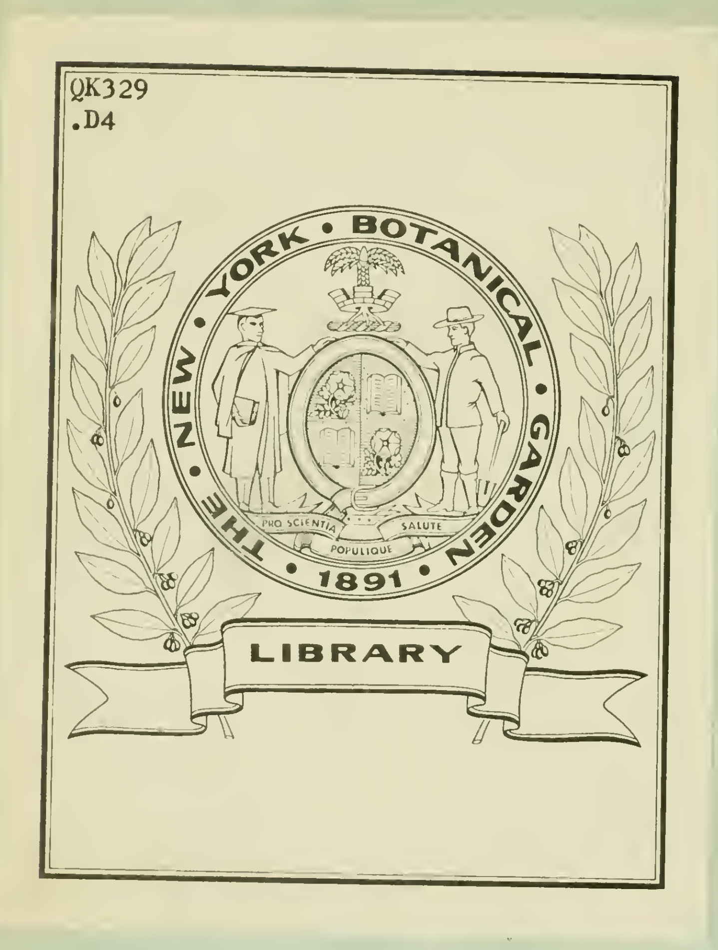
Degen, Árpád

A magyar korona országainak
tizenkét új növénye

QK329
.D4
THE NEW YORK BOTANICAL GARDEN
PRO SCIENTIA
POPULIQUE
SALUTE
1891
LIBRARY

A MAGYAR KORONA ORSZÁGAINAK TIZENKÉT ÚJ NÖVÉNYE

ZWÖLF NEUE PFLANZEN DER LÄNDER DER UNGARISCHEN KRONE

IRTA: — VON:

Dr. DEGEN ÁRPÁD

KÜLÖNNYOMÁS
A «MAGYAR BOTANIKAI LAPOK» VI. ÉVFOLYAMÁNAK 5/7. SZÁMÁBÓL

SEPARAT-ABDRUCK
AUS No. 5/7. DES VI. JAHRGANGES DER «UNGARISCHEN BOTAN. BLÄTTER»

BUDAPEST
PALLAS IRODALMI ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
1907.

Különnyomás a „Magyar Botanikai Lapok" 1907. évi 5/7. számából.
Separatabdruck aus den „Ungarischen botan. Blätter" Jahrg. 1907. Nr. 5/7.

A magyar korona országainak tizenkét új növénye.

Zwölf neue Pflanzen der Länder der ungarischen Krone.

Irta: / Von: Dr. Degen Árpád (Budapest).

1. Pinus Pseudopumilio.

Willk. Forstl. Flora (1872) p. 214—215. pro var. *P. montanae* Mill. Beck Annal. des naturhist. Hofmus. III. (1888) p. 77; «Die Nadelhölzer Niederösterreiches» in Blättern des Ver. für. Landesk. v. Niederöst. 1890. p. 32—33 et Flora von Nied.-Oest. (1890) p. 5.

Hazánkban e tudtommal mind-eddig nem constatált fenyőt igen nagy mennyiségben találtam 1904. évben Árva megyének a galicziai határ felé huzódó «Bory» nevű fellápján; a hol e terjedelmes fellápnak a szélein, ezek között ismét nagyobb tömegben különösen a Galicziához közelebb eső keleti, tehát a Fekete Dunajecz folyó határolta szélein képezi a legszembeszökőbb formácziót. Szuhahoráról a Fekete Dunajecz felé, másnapon pedig Jablonka felé indulva az ilyen alacsony helyen (kb. 600 m.) szokatlan, törpefenyőhöz hasonló cserjés növekedésű fenyő ragadta meg a figyelmemet, melynek ágai a törpefenyőéihez hasonlóan lecsepültek. Közelebb megvizsgálva, kitünt, hogy az a fa, mely ezt a formácziót alkotja, sem nem törpefenyő, sem a Bory fellápbelsőbb részeiben uralkodó *Pinus rotundata* Lk. (*P. uliginosa* Neum.) törpe alakja nem lehet, mert mindkettőtől a tobozok alakjában eltér.

Diese in unserem Lande meines Wissens bisher nicht angegebene Föhre traf ich i. J. 1904 in grosser Menge auf dem Hochmoor «Bory» im Arvaer Comitate nahe der galizischen Grenze, wo sie besonders am Rande dieses ausgedehnten Hochmoores, insbesondere am östlichen, also dem Galizien näher liegenden Rande gegen die schwarze Dunajec eine auffallende Formation bildet. Als wir von Suhahora gegen d. schwarze Dunajec und Tags darauf gegen Jablonka gingen war das Auftreten dieser krummholzähnlichen, strauchförmig wachsenden Föhre mit bogenförmig niederliegenden am Ende aufgerichteten Aesten an so tiefer Stelle (ca 600 m.) befremdend; eine nähere Untersuchung dieser ganze Bestände bildenden zwergwüchsigen Föhre ergab nun, dass es sich weder um

A *Pinus Pseudopumilio*-t Beck idézett műveiben faji rangra emelte, de ezen felfogását már saját szavai: «Steht der *P. Pumilio* sehr nahe und kann vielleicht als eine Form derselben mit unregelmässig entwickelten Zapfen gelten, während sie von *P. uliginosa* durch den niedergedrückten nicht an der Spitze der pyramidenförmig zulaufenden Apophysenkegels, sondern unter dem Buckel des Aussenfeldes befindlichen Nabel der Zapfen leicht zu unterscheiden ist» kissé megingatják. Az én felfogásom szerint a *Pinus Pseudopumilio* (Willk.) a törpefenyőnek egy tőzeglakó alfaja (Rasse), mely tobozain, különösen a köldöknek elhelyezésén, attól könnyen megkülönböztethető, de korántsem önálló s a *P. silvestris*-sel vagy a *P. nigrá*-val egyenrangú faj.

Pinus Pumilio, noch um eine Zwergform der in den inneren Teilen dieses Moores vorherrschenden *Pinus rotundata* Lk. (*P. uliginosa* Neum.) handelt, da sie von beiden durch die Beschaffenheit ihrer Zapfen abweicht.

Beck hat *Pinus Pseudopumilio* a. a. O. als Art angeführt, doch diese Auffassung schon durch die im nebenstehendem Citat angeführten Worte abgeschwächt. Meiner Ansicht nach ist es eine Moor bewohnende Unterart oder Rasse der Legföhre, welche an ihren Zapfen, insbesondere an der Lage des Nabels der Apophyse, zu unterscheiden ist, welche aber in Folge Geringfügigkeit des Unterscheidungsmerkmales gewiss keine der Kiefer oder der Schwarzföhre ebenbürtige Art repräsentiert.

2. Carex Pairaei

F. Schultz in «Flora» Ll. 1868 p. 303.

A «*Vulpinae*» csoportbeli fajok közül a *Carex Pairaei* Schultz hazánkból tudtommal mindez ideig közölve nem lett. A «*Carex muricata*» körül csoportosuló, rendszertanilag oly nehezen megkülönböztethető kis fajok közül pedig éppen a *Carex Pairaei* az, melyet, egyéb megkülönböztető bélyegeitől eltekintve, a többiénél apróbb, csak 3—3·5 mm. hosszú termésén aránylag könnyebben lehet felismerni. Szedtem 1904. év jul. hó 30-án a liburniai

Von den Arten der Gruppe «*Vulpinae*» ist *Carex Pairaei* Schultz meines Wissens aus unserem Lande noch nicht angegeben worden.

Unter den systematisch so schwer unterscheidbaren Einheiten, welche sich um *Carex* «*muricata*» gruppieren, ist aber eben *Carex Pairaei* die — von den übrigen Merkmalen abgesehen — an ihren kleinen, nur 3—3·5 mm. langen Früchten am leichtesten kenntliche.

Ich fand sie am 31. Juli

Karszt Snežnik nevű hegyének köves cserjés helyein.

E fajnak vagy alfajnak legrégibb neve voltaképen a *Carex echinata* Murr. (Prodr. Florae Gött. 1770, 76. old.) lenne, mert Murray eredeti példája, melyet a British Museumban őriznek, nem egyéb, mint a *Carex Pairaei*-nak szegényvirágú példája (l. Kückenthal Allg. bot. Zeit. 1905, 3. sz.). Murray eredeti leirása oly tökéletlen, hogy a botanikusok tudvalevőleg hosszú időn át a *Carex stellulata* Good.-ot vélték benne felismerni, a mi most tévedésnek bizonyult.

1904 auf steinigen buschigen Abhängen des Berges Snežnik im liburnischen Karst.

Der älteste Name dieser Art wäre eigentlich *Carex echinata* Murr. (Prodr. Flor. gött. 1770, p. 76) da das im British Museum vorfindliche Originalexemplar Murray's ein armblühiges Exemplar von *Carex Pairaei* ist (Vgl. Kückenthal Allg. Bot. Zeit. 1905 No. 3).

Die Originaldiagnose Murray's ist so unvollkommen, dass sie die Botaniker bekanntlich lange Zeit hindurch auf *Carex stellulata* Good. zu beziehen müssen glaubten, was sich nunmehr als ein Irrtum erwiesen hat.

3. Carex Chaberti

F. Schultz in «Flora» LIV. (1871) p. 21.

A horvát tengerpart köves, bokros helyein, a kövek között felgyülemlő vörös földön így Fiume, Martinsčića és Portorè vidékén a *Carex «divulsa»* alakkörébe tartozó *Carex Chaberti* F. Schultz nem ritka. Ezen fajt vagy alfajt a Flora exsiccata Austro-Hungarica 1056. sz. a tévesen adták ki *Carex Linkii* Schkuhr néven. A nevezett helyeken, valamint Isztriában (Abbazia, Pola) s Dalmácziában (Ragusa!) előforduló alakja az északibb alaktól kissé hosszabb, halványabb színű virágzatában, valamint rövidebb (4 mm. hosszú) halványzöld, fényes termésében, melynek csőre a szélén kevésbbé érdes, némileg eltér (forma: *quarnerensis*), a min csodálkozni nem lehet, mert e növény itt egészen más éghajlati viszonyok

An steinigen buschigen Abhängen der croatischen Küste insbesondere auf der zwischen den Steinen sich ansammelnden «terra rossa» bei Fiume, Martinsčića u. Portorè ist die in den Formenkreis der *Carex «divulsa»* gehörende *Carex Chaberti* F. Schultz nicht selten. Diese Art oder Unterart wurde in der Flora exsiccata Austro-Hungarica s. No. 1056 irrtümlicher Weise als «*Carex Linkii* Schkuhr» ausgegeben.

Die an den angegebenen Orten, ferner in Istrien (Abbazia, Pola) u. in Dalmatien (Ragusa!) auftretende Form ist von der nördlicheren durch etwas längere, bleichere Inflorescenz, etwas kürzere (4 mm. lange) blassgrüne, glänzende Früchte, deren Schnabel am Rande weniger rauh ist, verschieden

alatt él, így p. o. Dalmácziában a hőségnek kitett parti sziklák repedéseiben is megtalálhatjuk, feltéve, hogy valami csekély árnyékot kap.

(forma: *quarnerensis*), was nicht zu wundern ist, da die Pflanze hier unter ganz anderen klimatischen Verhältnissen gedeiht, ja sich (z. B. bei Ragusa) sogar bis in die Ritzen der Strandfelsen vorwagt.

Valószínű, hogy a fiumei szerzők (SCHLOSSER—VUKOT., STAUB, illet. STROBL, HIRC stb.) *Carex «divulsa»*-ja mind ide tartozik.

Es ist sehr wahrscheinlich dass «*Carex divulsa*» der fiumaner Autoren (SCHLOSSER—VUKOT., STAUB resp. STROBL, HIRC u. A.) hierher gehört.

Valódi *Carex divulsa* GOOD., t. i. az, mely MICHELI Nov. Plant. Gen. 33. tábláján található 10 ábrának megfelelne, hazánkban különben is bajosan terem. Csak északibb vidékről láttam.

Echte *Carex divulsa* GOOD. wie sie auf Tafel 33 fig. 10 in MICHELI's Nov. Plant. Gen. abgebildet ist, kommt bei uns schwerlich vor. Ich habe diese Pflanze bisher nur aus nördlicheren Gegenden gesehen.

4. Saxifraga prenja

G. v. BECK in Flora von Südbosnien und der angrenzenden Hercegovina III. p. 93—94. (111—112.) tab. IV. fig. 8., 9. VIII. p. 42.

Syn. *S. sedoides* SCHLOSSER et VUKOT. Flora Croat. p. 429 non L.

S. muscoides VIS. Florae Dalm-Suppl. I. 1872. p. 134 (e loco).

A Lika völgyében fekvő Raduč faluból 1906. év aug. hó 2-án elindulva SMOQUINA ANTAL és LENGYEL GÉZA urak kíséretében haladtam fel azon az ösvényen, mely a Sijaset szakadékon át felvisz a Velebit hegység főgerincze alatt fekvő Bunovac rétre, onnan pedig a főgerincz egyik nyergén át le a kis Paklenica völgyön át a dalmát tengerpartra. Alig hogy a törpe fenyők (*Pinus Mughus*) régiójába értünk, a Malovan s a Vaganski Vrh nevű csúcsok között levő hajlásban számos szép és ritka növény között (*Aquilegia Kitaibelii Schott*, *Crepis Kitaibelii* FROEL., *Soldanella pyrolae-*

Am 2. August 1906 brachen wir mit Herrn ANT. SMOQUINA und GÉZA LENGYEL vom Dorfe Raduč in der Lika auf, um den Vaganski Vrh im Velebit zu besteigen. Wir verfolgten zuerst den Saumpfad, welcher durch die Schlucht Sijaset in das Hochtal Bunovać und von dort über eine Einsenkung des Hauptgebirgszuges durch die kleine Paklenica Schlucht zur dalmatischen Küste herabführt. Als wir in die Region der Legföhren (*Pinus Mughus*) kamen, erregte eine in der Mulde zwischen den Gipfeln Vaganski Vrh und Malovan auftretende *Saxifraga* unsere Aufmerksamkeit, welche sich in hellgrünen,

folia S. N. K., *Cypripedilum*, *Hieracium bifidum* Kit. és *pallescens* W. K., *Cerastium dinaricum* Beck et Szysz. forma: *velebiticum**, *Crepis Jacquini* Tausch, *Pulsatilla alpina* (L.), *Carduus Carduelis* (W. K.), *Koeleria eriostachya* Panč., *Thesium Parnassi* DC., *Pedicularis rostrato capitata* Cr., *Astrantia croatica* Tomm., *Juncus monanthus* Jacqu, *Alchemilla Hoppeana* Rb. var. *velebitica* Borb., *Campanula thyrsoidea* L. stb.) feltünt egy párnaalakú, arasznyi magasságú gyepeket alkotó, halványzöld levelű *Saxifraga*, melyet a helyszínén fel nem ismerve, azonnal sejtettük, hogy valami érdekes dolog lehet.

Meghatározása alkalmával kitünt, hogy a legelőbb a hercegovinai havasokról ismertetett *Saxifraga prenja* Beck-et találtuk meg, mely rokonától, a *S. sedoides* L.-től több lényeges bélyegében tér el (l. Murbeck, Beitr. z. Fl. von Südbosn. u. d. Herceg. 123. o.). Földrajzi elterjedésére vonatkozó adatokat keresve kitünt, hogy Beck későbben (Fl. von Südbosn. VIII. p. 42) a Malovan hegyről is közli e növényt egy példa alapján, melyet 1869-ben Maly talált e hegyen. Mivel a Malovan hegy nyugoti lejtőjének legnagyobb része Dalmácziában fekszik, ez alkalommal szükségesnek tartottam megállapitani, hogy a *Saxifraga prenja* Beck e hegy keleti lejtőjén, tehát horvát területen is előfordul.

tiefen aber lockeren Pölstern zwischen vielen schönen und seltenen Pflanzen (*Aquilegia Kitaibelii* Schott, *Crepis Kitaibelii* Froel., *Soldanella pyrolaefolia* S. N. K., *Cypripedilum*, *Hieracium bifidum* u. *pallescens*. *Cerastium dinaricum* Beck u. Szysz. forma: *velebitica**) *Crepis Jacquini*, *Pulsatilla alpina*, *Carduus Carduelis*, *Koeleria eriostachya* Panč., *Thesium Parnassi* A. DC., *Pedicularis rostrato-capitata* Cr. *Juncus monanthus* Jacqu., *Alchemilla Hoppeana* Rb. var. *velebitica* Borb., *Campanula thyrsoidea* L. *Astrantia croatica* Tomm. etc.) breit machte. Da wir sie nicht sofort erkannten, vermuteten wir, dass es sich um etwas Interessantes handle. Gelegentlich der Determination stellte es sich heraus, dass wir die zuerst von den hercegovinischen Hochalpen bekannt gewordene *Saxifraga prenja* Beck gefunden hatten, welche von der ihr zunächst verwandten *S. sedoides* L. durch durchgreifende Unterschiede abweicht (vgl. auch Murbeck, Beitr. p. 123). Als ich dann die Literaturangaben über die Verbreitung dieser Art verglich, fand ich, dass Beck in einem später erschienenen Teile seiner Flora von Südbosn. (VIII. p. 42) diese Art nach einem Exemplar, welches Maly schon i. J. 1869 gesammelt hatte, auch für den Berg Malovan angibt

Da nun der grössere Teil des Westabhanges dieses Berges in Dalmatien liegt, kann ich nun constatieren, dass sich diese

*) a typo differt caulibus superne glandulosis

Megjegyzem, hogy nem a katonai térképen (1 : 75.000 Z. 28 col. XIII) «Malovan»-nak jelzett hegyről van itt szó, melyet a Likában Badanynak (a katonai térkép «Badany» nevű hegyét meg «Stirovac»-nak) hivnak, hanem arról a hegyről, melyet az odavalók szólítanak e néven; ez pedig egy a Vaganski Vrh s a Sveto Brdo között fekvő hegycsúcs.

Visiani-nak a Flora dalmatica i. h. a *Saxifraga muscoides*-nek Dalmácziában való előfordulására vonatkozó adata, mely éppen Maly-nak a Malovanon szedett növényére támaszkodik, kétségtelenül a *S. prenjá*-ra vonatkozik.

Szintúgy bizonyos az is, hogy Schlosser és Vukotinović *Saxifraga «sedoides»*-e, melyet a Velebiten említenek, nem egyéb, mint a *S. prenja*.

Sem Dalmácziában, sem Horvátországban nem terem sem *S. muscoides*, sem S. sedoides; mindkettőt ott a *S. prenja* helyettesíti.

Pflanze auch auf dem Ostabhange dieses Berges, also auf croatischem Boden vorfindet. Ich bemerke, dass es sich hier nicht um den auf der Generalstabskarte (1 : 75000 Z. 28 Col. XIII) als «Malovan» bezeichneten Berg handelt, welchen die Likaner «Badany» nennen (der «Badany» der Gen. St. Karte heisst dort «Stirovać»), sondern um eine Spitze, welche zwischen dem Vaganski Vrh und dem Sveto Brdo liegt.

Die Angabe Visiani's über das Vorkommen von *Saxifraga «muscoides»* in Dalmatien, welche sich eben auf die Maly-schen Exemplare vom Malovan stützt, bezieht sich zweifellos auf *S. prenja*. die vom Velebit von Schlosser u. Vukotinović angegebene «*S. sedoides*» bezieht sich auch sicher auf diese Art, da weder in Dalmatien, noch in Croatien *S. muscoides* oder *S. sedoides* vorkommt, und beide dort durch *S. prenja* Beck vertreten sind.

5. Potentilla taurica

Willd. in Magaz. der Ges. Naturf. Freunde. Berlin VII. (1813) p. 291.

A tauriai s a Balkán-félsziget verőfényes, köves lejtőin elterjedt e szép fajt, melyet feltünő nagy csészéjén nem nehéz a *P. pilosá*-tól s többi rokonától megkülönböztetni, 1895. év junius hó 15-én fedeztem fel hazai területen, még pedig Orsova alatt, a román határt képező Vodica pataknak jobb partján.

Diese auf sonnigen, steinigen Abhängen der taurischen und der Balkanhalbinsel verbreitete schöne Art, welche durch die auffallend grossen Kelche von *P. pilosa* W. und den übrigen Verwandten leicht zu unterscheiden ist, traf ich am 15. Juni 1895 auf ungarischen Gebiet u. zw. unterhalb Orsova am rechten Ufer des die ru-

WOLF TIVADAR, a Potentillák kitűnő ismerője, szíves volt növényemet revideálni, szerinte ez kétségtelenül *P. taurica* WILLD. s így az Orsova vidéken összeverődött keleti növénytársulat ismét megszaporodott egy érdekes taggal.

mänische Grenze bildenden Vodiea Baches.

Herr THEODOR WOLF, der vorzügliche Kenner der Potentillen, hatte die Freundlichkeit meine Pflanze zu revidieren, nach ihm handelt es sich zweifellos um *P. Taurica* WILLD., welche also einen neuen Zuwachs zu der in der Umgebung von Orsova vorfindlichen orientalischen Pflanzencolonie bildet.

6. Anthyllis aurea.

WELDEN ap. HOST Flora Austr. II. (1831) p. 319.
A. aurea VIS. Flora Dalm. III. (1850) p. 277—78. tab. XLII.

E ritka növényt, melyet a mult század elején WELDEN báró tábornok fedezett fel Dalmáczia legmagasabb csúcsain (l. RCHB. Fl. exc. 516. o.) nevezetesen Ragusa és Cattaro hegyein, s a melyet későbben NEUMAYER ismét megtalált a Sniesnica s Vlastica hegyen, mások meg az Orien-hegyen. mely végül előkerült még Montenegróból (PANTOCSEK, PANČIĆ, ROHLENA), Hercegovinából (PANTOCSEK), Albániából (BALDACCI!) s csodálatos módon még a Balkán-félsziget keleti részéből (thessaliai Olympusról (ORPH.!) is, 1905. év julius hó 7 én megtaláltam a Velebit legmagasabb csúcsának, a Sveto Brdo-nak keleti lejtőjén, kb. 1600 m. magasságban. Julius 5-én a dalmácziai Obrovazzóból elindulva, átmentünk a Velebit főgerinczén, 6-án értünk Mali Halanba, a Prag-hágó alatt levő vadászházba, innen 7-én reggel a Lisčanibunar nevű forrás irányában haladva dél felé felértünk a Sveti Brdo csúcsa alá, mely a

Diese seltene Pflanze, welche der General BARON V. WELDEN Anfangs des vorigen Jahrhunderts auf den höchsten Erhebungen Dalmatiens (cfr. RCHB. Fl. exc. p. 516) u. zw. auf den Bergen bei Ragusa u. Cattaro entdeckt hat. welche dann von NEUMAYER auf der Sniesnica u. Vlastica später aber auf dem Orien, noch später in Montenegro (PANTOCSEK, PANČIĆ, ROHLENA), in der Hercegovina (PANTOCSEK), in Albanien (BALDACCI) und merkwürdiger Weise auch im östlichen Teile der Balkanhalbinsel, auf dem thessalischen Olymp (ORPHAN.) gefunden worden ist, fand ich am 7. Juli 1905 auf dem östlichen Abhange des Sveti Brdo, der höchsten Spitze des Velebit-Gebirges in einer Höhe von cca 1600 m. ü. d. M.

Wir kamen am 5. Juli von Obrovazzo in Dalmatien: bei Podprag überschritten wir am 6. den Hauptzug des Velebites über den Prag-Pass und übernachteten im Försterhause in Mali Halan, gingen dann am 7.

Velebitnek ritka növényekben kétségtelenül a leggazdagabb hegye. Sűrű ködben s metsző hideg szélben haladtunk a csúcs felé, midőn ez alatt kb. ³/₄ órányira egy alig két méter átmérőjű folton észrevettem az *Anthyllis aureát.* Megállapodtunk s e hely körül szorgosan végig kutattuk a lejtőt, de hiába, úgy látszik, hogy e gyönyörű, aranysárga virágú növény csak e kis helyen terem.

A velebiti növény szára apró, ujjnyi, arasznyi, a dalmát példáknál kisebb, zöldebb, borzasabb (forma *velebitica**) — a dalmát s egyáltalában a délibb növény apró szőröktől szürkéllik — virágja aranysárga s így valószínűleg a var. *aurantiaca* Pantocsek (Oest. bot. Zeit. 1873 p. 5) mellé sorakozik, melyet szerzője Montenegróban Biela és Lukovo között fedezett fel s rövidszárúnak, narancsszín virágúnak ír le. A szár s levél nagyobb borzasságáról nem szól.

über die Quelle Lisčani-bunar auf dem Sveti Brdo, den an seltenen Pflanzen zweifellos reichsten Berg des ganzen Gebirgszuges. Ober der Baumgrenze ging es in dichtem Nebel und schneidig kaltem Wind dem Gipfel zu, als ich cca ³/₄ Stunden unterhalb der Spitze, auf einem kaum zwei Quadratmeter messenden Fleck die *Anthyllis aurea* bemerkte. Wir suchten die Umgebung dieses Standortes nach dieser prächtigen goldgelb blühenden Pflanze ab, doch vergebens, sie scheint auf diese einzige Stelle beschränkt zu sein.

Die Pflanze vom Velebit ist viel kleiner, als die dalmatinische, die Stengel sind fingerhöchstens spannelang, die ganze Pflanze ist weniger grau und angedrückt behaart, vielmehr grün, und abstehend behaart (forma *velebitica**) und schliesst sich wahrscheinlich an die Var. *aurantiaca* Pantocsek (Oe. Bot. Zeit. 1873 p. 5) an, welche ihr Entdecker in Montenegro zwischen Biela u. Lukovo gefunden und kurzstengelig und orangegelbblühend beschrieben hat. Von der stärkeren und abstehenderen Behaarung des Stengels und der Blätter wird dort nichts erwähnt.

7. Trifolium dalmaticum.

Vis. in Pl. rar. in Dalm. det. «Flora» 1829 Erg. Bl. I. No. 31. — Flora Dalm. III. p. 293.

1905. év augusztus elején Spalatóból jövet a Velebit hegyláncznak Knin felé eső déli részét óhajtottam botanikailag kikutatni. Utóbb a Begovác há-

Anfangs August 1905 kam ich von Spalato über Knin in das Velebitgebirge, um die südlichsten Teile desselben botanisch zu durchforschen. Schliess-

*) A typo differt caule humili, foliolis minoribus, caule et foliis pilis longioribus hirsutis, viridibus, nec pilis brevibus densis canescentibus.

gón átkelve, Gračać falu mellett értem először horvát földre. E felettébb érdekes útról, mely tiszta Karszt-jellegű vidékeken vitt át, más alkalommal fogok bővebben értekezni, legyen szabad e helyen csak röviden megemlíteni, hogy a déli Velebit «Karszt» Flórája nemcsak physiognomiailag hasonlít a középmagyar mész- és dolomit hegyek Flórájához, de összetételében is annyi a megegyező vonás, hogy tisztán áll előttem, hogy az ősi Karszt-Flórának mint a nyugot-pontusi Flóra tagjának, lényeges befolyása volt hazánknak a nagy Alföldet környező hegyvidék benépesítésében*). Gračać falu, országunk legdélibb fekvésű falvának temploma egy sziklás domb tövében áll, ezen domb legelőin a *Trifolium dalmaticum* elég gyakori.

E növénynek eddig ismert európai termőhelyei (Olaszország, Dalmáczia, Bosznia, Pago és Lussin szigete stb.) mintegy körülövezték Horvátországot, nem csoda tehát, ha innen is előkerült.

lich kam ich über den Begovać-Pass und berührte bei Gračać zuerst den kroatischen Boden. Ueber die Resultate dieser interessanten und durch typische Karstgebiete führende Tour werde ich bei anderer Gelegenheit Bericht erstatten. Es möge hier nur die eingeschaltete Bemerkung Platz finden, dass die Karst-Flora des südlichen Velebites nicht nur physiognomisch jener der mittelungarischen Kalkgebirge ähnlich ist, sondern dass auch in ihrer Zusammensetzung so viele übereinstimmende Züge zu erkennen sind, dass mir ein überwiegender Einfluss der Ur-Karst Flora bei der Zusammensetzung der das ungarische Tiefland umgebenden Gelände oder wenigstens eines Teiles derselben klar wurde.*)

Die Kirche von Gračać, des südlichsten Dorfes unseres Landes, steht am Fusse eines Kalkhügels, auf dessen Weiden das *Trifolium dalmaticum* ziemlich häufig ist.

Kroatien war schon bisher von den europaeischen Standorten dieser Art (Italien, Dalmatien, Bosnien, Pago, Lussin) sozusagen umschlossen, so dass es zu erwarten war, dass diese Art auch in diesem Lande aufgefunden werde.

8. Peucedanum crassifolium

HAL. et ZAHLBR. in Halácsy «Eine neue Umbellifere der oesterreichischen Flora» in Verh. der K. K. Zool. bot. Ges. XLVII. 1897 p. 645—646.

1894 év őszén Abbazia vidékén botanizálva, a tenger-

Als ich im Herbst 1894 in der Umgebung von Abbazia bo-

*) Cfr. BECK, Ueber die Bedeutung der Karstflora in der Entwicklung der Flora der Ostalpen. Res. scient. du Congr. intern. des bot. Vienne 1095, 174—178.

part sziklán növő hatalmas ernyős növény ragadta meg figyelmemet, mely pirosló bőrnemű lombjával, araszunyi átmérőjű nagy ernyőivel oly időben, a midőn a tengerparti sziklák Flórája már idejét multa, igen feltünő volt.

Nagyjában a *Peucedanum Cervaria*-hoz hasonlít, de levélsallangjai kétszer-háromszor akkorák, vastagok, bőrneműek, felül kissé fénylők, termése jóval nagyobb (7 mm. hosszú; a P. Cervariá-é alig 5 mm.) kerülékes s nem röviden tojásdad, szélén keskenyen porczogós szegélyű (a P. Cervariá-é vékony hártyás szélű). Megfelelő leírást hamarjában nem találván, a *P. Cervaria* (L.) ívében tettem el.

Röviddel későbben, Halácsy Jenő dr hazánkfia, a wieni zool.-bot. Gesellschaft 1897. év nov. hó 19-én tartott ülésén az abbaziai növényt, melyet ugyanazon év őszén maga is szedett, mint *P. crassifolium* Hal. et Zahlbr.-t vezette be a tudományba; bővebb leírása a fent idézett helyen található meg.

Halácsy és Zahlbruckner szerint az abbaziai növény valószinűleg ugyanaz, mint a melyet Viviani Flor. ital. Fragm. fasc. I. (1808) p. 18 tab. XXII. —.n *Athamanta latifolia* néven leirt; Viviani-nak a könyvtáromban levő e müve alapján teljesen hozzájárulok e két tudós nézetéhez: abban is osz-

tanisierte, fiel mir eine die Strandfelsen bewohnende mächtige Umbellifere auf, deren rötliche, lederdicke Blätter, spannegrossen Dolden umsomehr auffallen mussten, als die Saison der Strandflora zu dieser Zeit schon längst vorüber var.

Die Pflanze war einem *Peucedanum Cervaria* aehnlich, doch hatte sie zwei bis dreimal so grosse dicke, lederige oberseits etwas glänzende Blattabschnitte, auffallend grosse (7 mm. lange) Früchte, welche bei *P. Cervaria* kaum 5 mm. messen: ausserdem aber waren die Früchte oval und nicht kurz eiförmig, am Rande schmal knorpelig berandet und nicht dünnhäutig, wie bei *P. Cervaria*. In Ermangelung einer zutreffenden Diagnose, wurde die Pflanze s. Z. vorläufig zu *P. Cervaria* (L.) gelegt.

Kurz darauf wurde diese Pflanze von unserem Landsmanne Herrn Dr. E. von Halácsy, der sie ebenfalls bei Abbazia gefunden hatte, in einer am 19. Nov. 1897 abgehaltenen Sitzung der wiener zoolog.-botanischen Gesellschaft als *P. crassifolium* Hal. et Zahlbr. in die Wissenschaft eingeführt: eine ausführliche Diagnose findet sich a. a. Orte.

Nach Halácsy u. Zahlbruckner ist die Pflanze von Abbazia höchst wahrscheinlich dieselbe, welche Viviani in seinem Florae ital. Fragm. fasc. I. (1808) p. 18 tab. XXII. als *Athamanta latifolia* beschrieben hat; nach Vergleich der Diagnose u. Abbildung dieses Werkes muss ich dieser Ansicht vollinhaltlich

tom nézetüket, hogy a «*latifolia*» Viv. faj-név a régebbi *P. latifolium* (M. B. 1808 sub *Selino)* DC. 1830 név miatt meg nem tartható, hogy a quarneról növény tehát *P. crassifolium* Hal. et Zahlbr. nevén szólítandó.

Megjegyzem, hogy Halácsy dr. barátom egy látogatása alkalmával a neki bemutatott növényben felismerte saját faját, így tehát úgy szólván eredeti példákkal rendelkezem.

A magyar korona országainak területén először 1904 szept. hó 21-én bukkantam reá, midőn Fiuméból elindulva Costrena felé, majd onnan leszállva a buccari-i öbölbe, ez öbölnek nyugoti partján levő sziklákon s a parti kövek között kaptam ismét e hatalmas, szép ernyőst, mely egygyel szaporítja hazánk területéről ismert u. n. «jó fajok» számát.

beipflichten, muss aber den beiden gen. Herren auch darin beistimmen, dass der Speciesname «*latifolia*» Viv. wegen des älteren *P. latifolium* (M. B. 1808 sub *Selino*) DC. 1830, nicht anwendbar ist, dass also die Quarnero-Pflanze *P. crassifolium* Hal. et Zahlbr. zu nennen ist.

Ich bemerke nebenbei, dass Freund v. Halácsy gelegentlich eines Besuches die ihm vorgelegte Pflanze als seine neue Art anerkannt und etiquettiert hat, dass ich also auf diese Weise quasi über Originalien verfüge.

Auf dem Gebiete der ungarischen Krone traf ich diese Pflanze zum ersten Male am 21. September 1904, als ich von Fiume über Costrena in die Bucht von Buccari abstieg und am westlichen Ufer dieser Bucht zwischen Strandfelsen abermals diese stattliche und schöne Doldenpflanze erblickte, welche also die Zahl der aus unserem Lande bekannten sog. «guten» Arten um eine vermehrt.

9. Libanotis intermedia.

Rupr. Diatr. Petrop. 1845 p. 53. Flora ingrica (1860) p. 445. *L. sibirica* C. A. Mey., Koch Synopsis et auct. plur. non L. (sub *Athamanta*; — *L. Kochii* Simk. in M. N. L. IX. (1885) 21.

1905. év őszén 3 óra hoszszat botanizáltam Szepesmegyében a Dunajec folyónak pienini áttörésében. A teljes virágában levő *Leucanthemum Zawadskyi* Herb. (*L. sibiricum* DC.) fehér s halvány rózsaszín, sőt biborpiros virágjának ezrei ilyenkor valóságos díszei e vadregényes völgynek; a bo-

Im Herbst 1905 hatte ich Gelegenheit, 3 Stunden lang im Pieninen-Durchbruch des Flusses Dunajec im Comitate Szepes zu botanisieren. Tausende von Blüten des *Leucanthemum Zawadskyi* Herb. (*L. sibiricum* D. C.) vom reinen Weiss bis Rosenrot ja Purpurrot bilden zu dieser Zeit den herrlichsten

tanikust ott azonban még más, hazánkban ritka növénynek előfordulása is érdekelheti. A Vörös Klastrom közelében a *Cotoneaster nigra* WAHLENB. a völgy szikláin a *Conioselinum tataricum* FISCH. a *Pleurospermum austriacum* (L.) HOFFM., az *Aster alpinus* L. var. *glabratus* HERBICH, a *Teucrium pannonicum* KERN. az *Erysimum Zawadskyi* HERB. stb jutalmazzák a kirándulót, a három első növény FILARSZKY dr.-nak «A Pieninek és Flórája (1898) czímű jeles összeállításában nem lévén felemlítve, úgy látszik e vidékre nézve új; a *Pleurospermum* a Pieninekből már régebben ismeretes.

A legérdekesebb növény, melyet onnan hoztam, kétségtelenül a *Libanotis intermedia* RUPR., melyet a Dunajec bal és jobb partján a sziklákon szedtem a *Leucanthemum Zawadskyi* társaságában; érdekes azért, mert analogonja az északi elterjedésű (Ural) *Leucanthemum*-nak, de érdekes még azért is, mert a *Libanotis «sibirica»* hazai előfordulására vonatkozó adatok eddig kivétel nélkül téveseknek bizonyultak, csak ez alkalommal került elő először az északi növény.

Ez a *L. montana* CR.-tól többek között egyszerűen szárnyalt levelében s hengeres szárán (l. RCHB. Icon 75!) könnyyen megkülönböztethető, a levélsallangok alakja is eltér. A szár hengeres voltának valami nagyobb fontosságot azonban e nemzetségnél nem szeretnék

Schmuck dieses wildromantischen Tales. Der Botaniker findet dort aber noch vieles andere, seltene. In der Nähe des Roten Klosters belohnen ihn die reifen Früchte von *Cotoneaster nigra* WAHLENB., auf Felsen des Tales *Conioselinum tataricum* FISCH. und *Pleurospermum austriacum* (L.) HOFFM., ferner *Aster alpinus* (L.) var. *glabratus* HERBICH. und *Teucrium pannonicum* KERN., *Erysimum Zawadskyi* HERB. u. vieles andere. Die drei ersteren Arten fehlen in FILARSZKY's vortrefflicherZusammenstellung der «Flora der Pieninen» (1898) und scheinen für die Flora dieses Gebietes neu zu sein, *Pleurospermum* ist aus den Pieninen schon bekannt.

Die interessanteste Pflanze, welche ich von dort mitgebracht habe, ist aber zweifellos *Libanotis intermedia* RUPR., welche ich an Felsen des linken u. rechten Ufers der Dunajec in Gesellschaft von *Leucanthemum Zawadskyi* angetroffen habe, sie ist sowol als Analogie des ebenfalls nordöstlich (Ural) verbreiteten *Leucanthemum's* als auch aus dem Grunde interessant, als sich bekanntlich sämtliche Angaben, welche sich auf das Vorkommen von *Libanotis «sibirica»* in unserem Lande beziehen, als irrtümlich erwiesen haben: die echte nordische Pflanze also jetzt zum ersten Male aufgefunden worden ist. Sie unterscheidet sich von *L. montana* CR. u. A. durch die einfach gefiederten Blätter, die stielrunden Stengel (cfr. RCHB. Icones 75!) und den abweichen-

tulajdonítani, mert más, mélyen barázdás szárú *Libanotis* fajok alsó vagy sarjúhajtásain is észlelhető. A pienini növény ASCHERSON tanár úrnak szíves értesítése szerint a porosz *L. intermediá*-tól csakis termésének valamivel csekélyebb fokú szőrözetében tér el; rövid elsőrendű sallangjai azonban határozottan a *L. intermediá*-ra vallanak. Megjegyzem még, hogy az orosz Akadémia a Herbarium Florae Rossicae 1519. sz. a. még gyérebben szőrös termésű alakot adott ki *intermedia* néven, evvel a mi növényünk különben teljesen megegyezik.

den Zuschnitt der Blattsegmente. Dem zweiten Merkmale möchte ich aber keine allzugrosse Wichtigkeit beimessen, da bei grundständigen Trieben insbesondere Stocktrieben von Arten mit tiefgefurchtem Stengel auch oft stielrunde Stengel gefunden werden können. Die Pieninen-Pflanze unterscheidet sich nach gef. Mitteilung Prof. ASCHERSON's von der preussischen *L. intermedia* nur durch die etwas geringere Behaarung der Früchte; die kurzen primären Blattsegmente sprechen aber entschieden für *L. intermedia*. Ich bemerke noch, dass in dem von der russischen Akademie herausgegebenen Herbarium Florae Rossicae s. Nr. 1519. als *L. intermedia* eine Pflanze herausgegeben worden ist, deren Früchte noch etwas geringer behaart sind als jene unserer Pflanze, welche aber sonst mit unserer vollkommen übereinstimmt.

10. Pedicularis Hoermanniana.

MALY «Florističkí prilozi» in «Glasnika Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini» XI. 1899. p. 145. et in Wissenschaftl. Mitth. aus Bosnien u. der Hercegovina VII. (1900) p. 20.

P. Sumana SPRENG. subsp. *Hoermanniana* MALY in Verh. d. Zool. bot. Ges. 1904 p. 258.

SPRENGEL a «Plantarum minus cognitarum pugillus secundus»-ában (1815) a 70. oldalon négysoros diagnosisra méltat egy új *Pedicularis* fajt, melyet *P. sumana*-nak nevez, s melyet POLLINI Verona mellett a Monte Sumano-n fedezett volt fel. E növényfajt felfedezése után úgy látszik elfelejtették, aminek az lehet az oka, hogy sem az első leírá-

In SPRENGEL's «Plantarum minus cognitarium pugillus secundus» (1815) findet man auf p. 70 eine 4zeilige Diagnose einer neuen *Pedicularis* Art, welche mit dem Namen *P. sumana* belegt wird und welche POLLINI auf dem Monte Sumano bei Verona entdeckt hatte. Diese Pflanzenart ist nach ihrer Entdeckung in Vergessenheit geraten, wozu wahrscheinlich

sában sem POLLINI Flora Veronensisében (II. 1822, 342 o.) a csésze alakja, a «*Foliosae*» csoport fajainak megkülönböztetésénél oly fontos bélyeg, felemlítve nincsen.

POLLINI i. h. mint β) válfajt egyszerűen a *P. tuberosa*-hoz vonja; BERTOLONI (Fl. ital. VI. 334) mint γ) «herba pilosa caule saepe caespitoso, decumbente; calycibus hirsutis laciniis inciso-dentatis» szintén a *P. tuberosa* alá rendeli.

A feledés homályából STEININGER rántotta elő e nevet, midőn a «Beschreibung der europ. Arten des Genus Pedicularis» (Bot. Centr. Bl. 1887) czímű dolgozatában azon növényt jelölte meg vele, melyet a botanikusok vagy egy félszázadon át *Pedicularis Hacquetii* GRAF néven ismertek.

A «Flora» 17. kötetében (1834) található adatok szerint ezt a növényt GRAF mint új *Pedicularis*-fajt, *P. Hacquetii* néven küldte HOPPE-nak, aki kimerítő leírással látta el, melyben kiemeli e fajnak fontos megkülönböztető bélyegét a hasadt csészét. Mivel SPRENGEL leírásából biztosan ki nem vehető, hogy a *sumana* név mely fajra vonatkozik, czélszerűbb addig, míg ez a kérdés végleg tisztázva nincsen, a *P. Hacquetii* GRAF nevet alkalmazni. STEININGER idézett dolgozata szerint a *Pedicularis* «*sumana*»-nak meglehetős nagy elterjedése van. Galicziától kezdve Erdélyen, Szerbián,

der Umstand beigetragen hat, dass weder in der ersten Beschreibung noch in POLLINI's Flora Veronensis (II. 1822. p. 342) die Form des Kelches, dieses bei Unterscheidung der Arten der Gruppe «*Foliosae*» so wichtige Merkmal, angegeben wird.

POLLINI hat *P. sumana* später a. a. O. als var. β. zu *P. tuberosa* gezogen, BERTOLONI (Fl. ital. VI. 334) als γ) ebenfalls zu *P. tuberosa* gestellt Neuerdings hat nun STEININGER in seiner Beschreibung der europ. Arten des Genus *Pedicularis* (Bot. Centrbl. 1887) diesem Namen eine ganz andere Deutung gegeben, indem er ihn als älteste Bezeichnung dem Namen *P. Hacquetii* GRAF voranstellte. Ob mit Recht, lässt sich ohne Antopsie des SPRENGEL'schen Originales nicht ermitteln. Ich für meinen Teil würde bis dahin vorziehen, den sicheren und unzweideutigen Namen *P. Hacquetii* GRAF anzuwenden. Diese wurde i. J. 1834 HOPPE von DR. GRAF als neue Art zugesandt und vom ersteren im 17. Bande der «Flora» mit zureichender Diagnose versehen, in welcher auch das wichtige Merkmal des gespaltenen Kelches, welches diese Art mit *P. exaltata* BES. u. *carpathica* (ANDRAE) teilt, hervorgehoben ist.

Nach STEININGER hätte *P. sumana* eine sehr grosse Verbreitung: von Galizien durch die Karpathen, Siebenbürgen, Serbien, Bosnien, Kroatien, Istrien, Krain bis in die apenninische Halbinsel (Neapel). Ob sämtliche Angaben richtig sind,

Boszniân, Horvátországon, Isztrián, Krajnán át beterjed az appenini félszigetre Nápolyig. Hogy valamennyi adat helyes-e, e helyen nem birálom, de azt hiszem, hogy a *Pedicularis sumana*-nak tartott növény egy része a *P. Hacquetii*-nak rokon fajához vagy alfajához tartozik, melynek csészéje nem hasadt. hanem ép, harangalakú, röviden ötfogú.*)

Ez az eltérő faj már évekkel ezelőtt felköltötte figyelmemet, midőn a sarajevói muzeum néhány kritikus *Pedicularisát* határoztam: az erre vonatkozó megjegyzéseim e muzeum herbariumjában vannak letéve, s csak helyeselhetem Maly eljárását, aki most, midőn ez eltérő fajnak földrajzi elterjedését ismerjük, az úgy látszik keletibb s délibb elterjedésű fajnak nevet adott.

Maly többek között Boszniából s Isztriából (Monte Maggioreról) közli e növényt, tehát már növényföldrajzi okok is valószínűvé tették, hogy a horvát havasok növényének is *P. Hoermanniana*-nak kell lennie.

Ezen gyanum bebizonyosodott, midőn a horvát (Snežnik és Risnyákhegyi) növényt meghatároztam. Ennek zárt csövű, harangalakú csészéje van, tehát nem lehet P. «sumana Spr.»

will ich hier nicht prüfen. ich glaube aber, dass ein Teil dieser *Ped. «sumana»* zu jener verwandten Art oder Unterart gehört, welche einen ungespaltenen, ganzrandigen, glockenförmigen, kurz fünfzähnigen Kelch besitzt.*)

Diese abweichende Art ist mir schon vor Jahren aufgefallen, als ich einige kritische *Pedicularis* Arten des Landesmuseum's in Sarajevo zur Determination erhielt: meine diesbezüglichen Notizen sind im Herbarium der gen. Anstalt niedergelegt und ich kann jetzt, als der Verbreitungsbezirk dieser neuen Art genauer bekannt geworden ist, das Vorgehen Herrn Karl Maly's nur billigen. der diese südlicher und östlicher verbreitete Art von *P. Hacquetii* als Art mit dem Namen *P. Hoermanniana* abtrennt.

Maly erwähnt diese Art u. A. auch aus Bosnien und aus Istrien (Mte Maggiore): schon pflanzengeographische Gründe sprachen also dafür, dass diese Art auch in den croatischen Hochgebirgen nicht fehlen dürfte.

Diese Vermutung wurde zur Gewissheit, als ich die von mir auf den Bergen Snežnik und Risnyák gesammelte Pflanzen determinierte. Diese haben einen geschlossenen, glockenförmigen

*) A Kárpáti növény Simonkai (Die Karpathen-Pflanze ist nach Simk.) (Ö. B. Z. 1888 221—225) szerint = *P. carpatica* Andrae; az új nomenkl. szabályok szerint = *P. transsilvanica* Schur.

vagy *P. Hacquetii* Graf. Minden valószínűség szerint a Medvedjak hegyen Hirć említette *P. Hacquetii* sem egyéb, mint a *P. Hoermanniana*.

Kelch, können also nicht zu *P. Hacquetii* Graf sondern nur zu *P. Hoermanniana* gehören; zweifellos ist auch die vom nahen Berge Medvedjak von Hirć angegebene Pflanze zu *P. Hoermanniana* Maly zu ziehen.

A Risnyák-hegyről Borbás az Akad. Értesítőben 1882. 9—10. old.) *Pedicularis Hacquetii* var. *axilliflorát* emlit, melynél «a virágzat a nagy levelek miatt, a melyeknek hónaljából a virágok erednek, úgyszólván felbomlott» (l. Ö. B. Z. 1882, 171. o.). Tény az, hogy a *P. Hoermanniana*-nak virágzata gazdagon leveles, s nagyon valószínű, hogy Borbás is a *P. Hoermanniana*-t vagy annak ziláltabb virágzatú példáit értette a var. *axilliflora* alatt. A Risnyák s a Snežnik hegyeken u. i. csak ez a faj terem.

Vom Berge Risnyák wird von Borbás in Akad. Értesítő 1882. p. 9—10 eine Var. *axilliflora* der *P. Hacquetii* erwähnt, bei welcher «die Inflorescenz wegen der grossen Blätter, aus deren Achseln die Blüten entspriessen, sozusagen aufgelöst ist» (vgl. Ö. B. Z. 1882. p. 171.). Die Inflorescenz der *P. Hoermanniana* ist tatsächlich stark beblättert, und es ist sehr wahrscheinlich, dass Borbás unter seiner Var. *axilliflora* die *P. Hoermanniana* verstanden hat. Auf den Bergen Risnyák und Snežnik wächst eben keine andere Art dieser Gruppe.

Bárhogyan áll a dolog, az új nomenklatura szabályok értelmében a Borbás-féle névnek mint fajnévnek még akkor sem volna elsőbbsége, ha a jelenleg megközelíthetetlen herbariumának példái beigazolnák azt, hogy ő is az épesészés *Pedicularis Hoermannia*-t, találta s nevezte el var. *axilli flora*-nak.

Aus Borbás's unzulänglicher Diagnose, in welcher das wichtige Merkmal der Kelchform gar nicht erwähnt wird, lässt sich *P. Hoermanniana* nicht erkennen und sollten seine jetzt unzugänglichen Originale auch die Identität beider beweisen, gebührt seinem Namen nach den neuen wiener Regeln keine Priorität.

11. Hypochaeris illyrica

Maly in Glasnik Sem. Mus. u. Bosn. i Herceg. XVIII. 1906 4. p. 447.

1905. év augusztus havában a Velebit hegység «Stirovac» nevű hegyének ritka növényekben bővelkedő köves lejtőin kb. 1500—1600 m. t. n. feletti magasságban egy feltünő Hypo-

Im August 1905 traf ich auf den pflanzenreichen steinigen Abhängen des Berges «Stirovac» im Velebit-Gebirge in einer Höhe von cca. 1500—1600 m. ü. d. M. eine auffallende *Hypo-*

chaerist szedtem termésben, mely élénken emlékeztetett a balkáni *H. Pelvinanovicii* Petr.-ra, de azzal nem volt azonosítható. 1906. jul. hó végén Lengyel Géza és Smoquina Antal barátaimmal ismét megtaláltuk e *Hypochaerist* a Visočica hegytetőn Gospič mellett, még pedig annak a legmagasabb csúcsa (1619 m.) alatt levő hajlásában. Itt javában virított még s nagy sárga fejei valóságos díszét képezték e hegy különben is nagyon gazdag Flórájának.

Tanulmányozása közben jelent meg Maly Károly sarajevói botanikus czikke, melyben ez az új faj le van írva, hozzátehetem még, hogy a tőle kapott példák a horvát növénynyel teljesen megegyeznek.

chaeris in Frucht, welche lebhaft an *H. Pelivanovicii* Petr. des Balkan's erinnerte, doch mit dieser Art nicht übereinstimmte. Ende Juli 1906 trafen wir mit den Herren Géza Lengyel und A. Smoquina dieselbe *Hypochaeris*-Art auf der Visočica ober Gospič u. zw. in der Einsenkung unter dem höchsten Gipfel (1619 m.) dieses Berges. Hier blühte sie noch und bildete mit ihren grossen gelben Köpfen ein wahre Zierde dieses pflanzenreichen Gipfels.

Während des Studium's dieser Art ist der Artikel des sarajevoer Botanikers K. Maly erschienen, in welchem diese Art beschrieben ist; ich bemerke noch, dass die von Herrn Maly erhaltenen Exemplare mit der kroatischen Pflanze vollkommen übereinstimmen.

12. Hieracium Berardianum

Arvet-Touvet Additions à la monogr. des Pil. et des Hieracium du Dauph. Grenoble 1879 p. 10.

Az Archieraciumok «*Amplexicaulia* Fries (Symb. p. 48) csoportjának, melynek tagjai nyugoteurópai elterjedésűek, hazánkból s a Balkán félszigetről eddigelé egy tagja sem volt ismeretes.

Annál meglepőbb, hogy Smoquina Antal és Lengyel Géza fiatal barátaimmal tavaly sikerült egy tagját, a czímben megnevezett fajt, Horvátországban, a Velebitnek «Sijaset» nevű szakadékában, mely a Malovan illetőleg Vaganski vrh nevű hegy alján nyílik Raduč falu felé, felfedeznünk. E szakadéknak roppant meredek szik-

Aus der Gruppe «*Amplexicaulia* Fries. (*Symb.* p. 48) der *Archieracien*, deren Vertreter Westeuropa bewohnen, war sowohl aus unserem Lande, wie aus der Balkanhalbinsel kein einziger Repräsentant bekannt. Umsomehr waren wir überrascht, als wir in Gesellschaft der Herren Ant. Smoquina und Géza Lengyel voriges Jahr den im Titel genannten Vertreter dieser Gruppe in Kroatien und zwar in der Schlucht «Sijaset» des Velebit-Hauptzuges, welche sich am Fusse der Berge Vaganski vrh und Malovan ober dem Dorfe Raduč

láin rendkivül ritka, hármunknak is csak kevés példát sikerült belőle gyűjtenünk, igaz, hogy a példák egy része hozzáférhetlen helyen volt.

Ugyane növénynek levélrózsáit sikerült mult év julius havában a Velebitnek dalmát oldalán, nevezetesen a «Velika Paklenica» völgy felsőbb részeinek sziklláin Starigrad felett is megtalálnunk. A velebiti előfordulásához legközelebb eső termőhelye az isztriai Monte Maggiorenak Vela Utzka felé eső sziklái, a hol bold. Borbás fedezte fel (l. Ö. B. 2. 1878 135. old.) s közölte *H. amplexicaule* L. var. *petraeum* Hoppe néven. Utóbb Beck is közli a Mte Maggiore-ről.

in der Lika öffnet, anzutreffen. An den sehr steilen Felsen dieser Schlucht ist diese Pflanze sehr selten; wir drei konnten kaum einige Herbarexemplare davon zusammenbringen, allerdings stand noch eine Anzahl von Exemplaren an unzugänglichen Stellen.

Blatt-Rosetten dieser Pflanze haben wir auch im Monate Juli v. J. auf der dalmatinischen Seite des Velebites u. zw. auf Felsen des oberen Teiles der Schlucht «Velika Paklenica» ober Starigrad angetroffen.

Der dem Velebitgebirge zunächst liegende Standort dieser Pflanze ist der Monte Maggiore in Istrien, wo sie auf den gegen Vela Utzka liegenden Felsen von Borbás entdeckt und als *H. amplexicaule* L. var. *petraeum* Hoppe veröffentlicht worden ist (vgl. Ö. B. Z. 1878 p. 135). Sie wird vom Monte-Maggiore später auch von Beck erwähnt.

PALLAS BUDAPEST.

